

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM KARAR

AHMET ERDEMİR BAŞVURUSU

Başvuru Numarası	: 2016/10891
Karar Tarihi	: 9/9/2020
Başkan	: Kadir ÖZKAYA
Üyeler	: Celal Mümtaz AKINCI M. Emin KUZ Yıldız SEFERİNOĞLU Basri BAĞCI
Raportör	: Zeynep KARAKOÇ DOĞANOĞLU
Başvurucu	: Ahmet ERDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, disiplin cezasına karşı açılan iptal davasında ceza yargılaması sonucu verilen beraat kararının dikkate alınmaması nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/6/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Tapu ve Kadastro Bölge Müdürlüğünde mutemet olarak görev yapmaktadır.

A. Başvurucu Hakkındaki Ceza Soruşturması Süreci

9. Başvurucu, doğrudan temin yöntemi ile akaryakıt alımlarına ilişkin işlemleri 2006-2008 yılları arasında yürütmüştür. Bu alımlarda ihaleye fesat karıştırıldığı yolundaki ihbarlar üzerine Edirne İl Emniyet Müdürlüğüne harekete geçilmiş, on beş farklı ihaleye fesat karıştırılmasına ilişkin bilgi ve belgeler Edirne Cumhuriyet Başsavcılığına (Savcılık) bildirilmiştir.

10. Başvurucu 10/4/2008 tarihinde tutuklanmış ve ihaleye fesat karıştırma suçundan hakkında iddianame düzenlenmiştir. Savcılık; daha sonra suç işlemek amacıyla örgüt kurma, özel belgede sahtecilik ve suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma suçlarından da ek iddianame düzenlemiştir.

11. İdarenin olaylardan haberdar olması üzerine idari soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma sonucunda düzenlenen 8/5/2008 tarihli soruşturma raporunda, başvurusunun gerçekleştirme görevlisi olarak söz konusu alımlarla ilgili tüm işlemleri yaptığı ve tüm evrakı hazırladığı belirtilmiştir. Bu dönemde yapılan akaryakıt ihalelerinde teklif mektubu veren bazı şirket yetkililerinin ifadelerinde teklif mektuplarındaki imza ve el yazılarının kendilerine ait olmadığını beyan ettiği, yapılan incelemede teklif mektuplarının sahte olduğu tespitlerine yer verilmiştir. Raporda, başvurusunun aynı eylemi dolayısıyla yargılandığı Edirne 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ceza Mahkemesi) verilecek kararla hüküm giymesi durumunda devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılması yolunda teklif getirilmiştir.

12. Ceza Mahkemesinin 11/11/2009 tarihli kararı ile başvurusunun ihaleye fesat karıştırma, örgüt kurma ve örgüte üye olma suçlarının unsurları oluşmadığından beraatine, bazı ihalelerde başka şirketlerin de teklif vermiş gibi gösterilmesi amacıyla sahte özel belge düzenleme ve kullanma suçuna iştirak ettiği gerekçesiyle diğer sanıklarla birlikte hapis cezasıyla cezalandırılmasına hükmedilmiştir. Bununla birlikte bu cezalar nedeniyle hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararı verildiği anlaşılmıştır.

13. Savcılık ve Hazine vekili beraat hükmünü temyiz etmiştir. Yargıtay 5. Ceza Dairesi 1/10/2013 tarihli ilamıyla ihaleye fesat karıştırma suçundan verilen beraat kararını eksik soruşturmaya beraat kararı verildiği gerekçesiyle bozmuştur. Yeniden yapılan yargılama sonucunda Ceza Mahkemesi 19/12/2014 tarihli kararıyla tekrar beraat kararı vermiş, bu karar da temyiz edilmeden kesinleşmiştir.

B. Disiplin Cezasına Karşı Açılan İptal Davası Süreci

14. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Disiplin Kurulu 16/7/2008 tarihli kararıyla başvurusuna 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (D) bendinin (f) alt bendinde yer alan "*Gerçeğe aykırı rapor ve belge düzenleme*" fiilini işlediği gerekçesiyle bir yıl süreyle kademe ilerlemesinin durdurulması cezası verilmesine karar vermiştir.

15. Başvurucu, anılan işlemin iptali istemiyle Edirne İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 28/4/2010 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

.. davacının aynı eylemi sebebiyle yargılandığı Ağır Ceza Mahkemesinde özel belgede sahtecilik suçundan suçu bulunarak hüküm giymiş olması ve soruşturma raporundaki tespitler, tanık ifadeleri ve diğer bilgi ve belgelere göre davacının üzerine atılı bulunan gerçeğe aykırı belge düzenlemek suçunu diğer sanıklarla birlikte işlediği sonucuna varıldığından bu eylemi nedeniyle verilen disiplin cezasında hukuka aykırılık görülmemiştir."

16. Başvurucunun ceza davasında beraat ettiğini, bir başka ifadeyle suçluluğunun hükmen sabit olmadığını, bu sebeple mahkeme kararının bozulması gerektiğini ifade ettiği temyiz istemi Danıştay Onikinci Dairesinin (Daire) 13/11/2014 tarihli kararıyla reddedilerek mahkeme kararı onanmıştır. Karar düzeltme istemi de Dairenin 31/3/2016 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Bu karar 26/5/2016 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 7/6/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

18. 657 sayılı Kanun'un "Disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller" kenar başlıklı 125. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Kademe ilerlemesinin durdurulması: Fiilin ağırlık derecesine göre memurun, bulunduğu kademe ilerlemesinin 1 - 3 yıl durdurulmasıdır.

...

f) Gerçeğe aykırı rapor ve belge düzenlemek

..."

19. 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Geçmiş hizmetleri sırasındaki çalışmalarını olumlu olan ve ödül veya başarı belgesi alan memurlar için verilecek cezalarda bir derece hafif olana uygulanabilir."

20. 657 sayılı Kanun'un "Disiplin cezası vermeye yetkili amir ve kurullar" kenar başlıklı 126. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezaları disiplin amirleri tarafından; kademe ilerlemesinin durdurulması cezası, memurun bağlı olduğu kurumdaki disiplin kurulunun kararı alındıktan sonra, atamaya yetkili amirler il disiplin kurullarının kararlarına dayanan hallerde Valiler tarafından verilir."

21. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Özel belgede sahtecilik" kenar başlıklı 207. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bir özel belgeyi sahte olarak düzenleyen veya gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren ve kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

B. Uluslararası Hukuk

1. İlgili Sözleşme

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı ile (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir..."

"Kendisine bir suç isnat edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

23. İlgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı için bkz. *Didem Ekşiler*, B. No: 2014/11453, 9/1/2019, §§ 29-35.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 9/9/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu; imza ve kaşeler üzerinde adli tıp incelemesi yapılması yolundaki taleplerinin gerek ceza davasında gerekse idare mahkemesinde dikkate alınmadığını, hangi gerekçelerle taleplerinin reddedildiğinin belirtilmediğini, Mahkemenin ret kararı ile Ceza Mahkemesince verilen beraat kararının birbirleriyle çeliştiğini, suçu olmadığı hâlde disiplin cezası alması nedeniyle suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin de ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Caman*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu; her ne kadar gerekçeli karar hakkı ile suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiş ise de anılan şikâyetin içeriği incelendiğinde başvurucunun şikâyetinin özünün ceza yargılamasının beraat kararı ile sonuçlanmış olmasına, disiplin cezasının iptal edilmemesine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Bu bakımdan başvurucunun iddialarının masumiyet karinesi bakımından incelenmesi gerekmektedir.

27. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

28. Anayasa'nın "*Suç ve cezalara ilişkin esaslar*" 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

29. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenmesi için kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (*Onurhan Solmaz*, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

30. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına *adil yargılanma* ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesinde "*değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı[nın] metne dahil*" edildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesine söz konusu ibarenin eklenmesinin amacının Sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (*Yaşar Çoban* [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 54). Bu itibarla Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsamı ve içeriği belirlenirken Sözleşme'nin "*Adil yargılanma hakkı*" kenar başlıklı 6. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekir (*Onurhan Solmaz*, § 22).

31. Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, bir suçla itham edilen herkesin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılacağı düzenlenmiştir. Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılmayacağı belirtilmek suretiyle Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir (*Adem Hüseyinoğlu*, B. No: 2014/3954, 15/2/2017, § 33).

32. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki boyutu bulunmaktadır. Güvencenin ilk boyutu kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu boyutunun kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeye sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir (*Galip Şahin*, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39). Güvencenin ikinci boyutu ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (*Galip Şahin*, § 40).

33. Masumiyet karinesine ilişkin anayasal güvencelerin harekete geçirilebilmesi için kural olarak kişinin suç isnadı altında bulunması gerekmektedir. Bununla birlikte masumiyet karinesinin ikinci boyutuna ilişkin güvencelerin uygulanabilmesi, kişinin hâlihazırda suç isnadı altında bulunmasını zorunlu kılmamaktadır. Ancak ceza yargılamasının sonuçlanmasından sonra başlayan veya ceza yargılaması henüz sonuçlanmadan başlasa bile ceza yargılamasının kesinleşmesinden sonra da devam eden medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin yargılamalarda masumiyet karinesinin uygulanabilmesi için başvurunun söz konusu medeni yargılama ile hakkında yürütülen ve sona eren ceza yargılaması arasında bağlantı bulunduğunu göstermesi gerekmektedir. Medeni hak yargılamasında, ceza yargılamasında verilen kararın sonucunun dikkate alındığı ve değerlendirildiği veya ceza dosyasında yer alan delillerin irdelendiği ya da başvurunun hakkındaki suçlamayı doğuran olaylara dahil ile ilgili irdemelerde bulunduğu veyahut başvurunun muhtemel suçluluğuyla ilgili yorum yapıldığı hâllerde söz konusu bağlantının var olduğu kabul edilebilir. Bununla birlikte hukuk yargılaması ile ceza yargılaması arasındaki bağlantının varlığına işaret eden olguların tüketme yoluyla sayılmasının mümkün olmadığı, bunların kararların verildiği yargılamaların türüne ve içeriğine göre değişebileceği kabul edilmelidir. Ancak bağlantının varlığı değerlendirilirken kararda kullanılan dilin kritik öneme sahip olacağı vurgulanmalıdır (benzer değerlendirmeler için bkz. *S.M. [GK]*, B. No: 2016/6038, 20/6/2019, § 38).

34. Somut olayda başvuru ceza yargılamasında yargılandığı bazı suçlardan beraat etmesine, bazı suçlardan ise HAGB kararı verilmesine rağmen Mahkeme kararlarında yer alan ifadelerin kendisinin suçlu olduğu inancına yol açtığından yakınmıştır. Dolayısıyla başvurunun şikâyetinin masumiyet karinesinin ikinci boyutuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Mahkeme kararında başvuru hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamındaki suçlamayla ilgili olarak değerlendirme yapıldığına işaret eden ibarelerin bulunduğu gözlemlenmektedir. Sözü edilen ibarelerin varlığı -herhangi bir ihlale yol açıp açmadıkları hususu aşağıda değerlendirilecek olmakla birlikte- idari yargılama ile ceza yargılaması arasında bağlantının bulunduğu sonucuna ulaşılması bakımından yeterli görülmüştür. Dolayısıyla masumiyet karinesinin ikinci boyutunun somut olayda uygulanabilir olduğu kanaatine varılmıştır.

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

36. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez; suçlu muamelesine tabi tutulamaz (*Kürşat Eysel*, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

37. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesi, ceza soruşturmasıyla eş zamanlı olarak kişi hakkında disiplin soruşturması yürütülmesine engel teşkil etmediği gibi hakkındaki ceza soruşturmasının kovuşturmaya yer olmadığı, beraat, düşme gibi mahkûmiyet dışındaki bir hüküm ile sonuçlanması kişiye disiplin yaptırımını uygulanmasına veya bu kişinin başka türlü sorumluluğuna gidilmesine de mâni oluşturmaz (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. *M.E.T.*, B. No: 2014/11920, 3/7/2018, § 61).

38. Bu bağlamda beraat eden ya da hakkında HAGB kararı verilen kişi aleyhine disiplin soruşturması başlatılması ve kişiye disiplin cezası uygulanması -disiplin cezası ne kadar ağır olursa olsun- kişinin suçlu ilan edildiği hükmüne varılabilmesi için yeterli değildir. Aynı şekilde ceza yargılamasındaki delillerin disiplin soruşturmasında kullanılması da kendi başına masumiyet karinesini ihlal etmez. Aksi takdirde beraat kararına, mağdurların haksız fiil ve benzeri hukuki sebeplere dayanarak zararlarını gidermek için tazminat davası açma hakkını, idarenin de idari düzeni sağlamak için disiplin cezası ve diğer idari tedbirleri uygulama yetkisini ortadan kaldıracak şekilde arzulandan öte bir anlam yüklenmiş olur. Bu durum beraat eden kişi lehine amacından saptırılmış bir keyfiliğe yol açar. Aynı şekilde bu yaklaşım, beraat eden kişiye kendi fiilinin tazminat hukuku ile idare hukukuna ilişkin sonuçlarından da kaçınma avantajı sağlar. Anayasa'nın 36. maddesi veya başka herhangi bir maddesi masumiyet karinesinin bu şekildeki bir yorumuna geçerlilik sağlamamaktadır.

39. Ceza muhakemesi hukuku ve disiplin hukuku farklı kural ve ilkelere tabi disiplinlerdir. Disiplin hukuku kurumun iç düzenini korumayı amaçlayan ve bunun için kamu görevlilerinin mevzuata, çalışma düzenine, hizmetin gereklerine aykırı fiillerine yönelik olarak uygulanacak yaptırımları ve bu yaptırımların uygulanmasındaki usul ve esasları düzenleyen bir hukuk alanıdır. Bazı hâllerde ise kamu görevlisinin fiili ceza hukuku kapsamında suç tanımına uymasının yanı sıra disiplin hukuku yönünden de sorumluluk gerektiren bir mahiyet taşıyabilir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Özcan Pektaş*, B. No: 2013/6879, 2/12/2015, § 25; *Kürşat Eyoğul*, § 30).

40. Cezai sorumluluğunun bulunmadığı tespit edilmiş veya ceza sorumluluğu ortadan kalkmış olsa dahi aynı olaylar nedeniyle -daha hafif bir ispat külfeti temelinde- kişi hakkında başka tür bir sorumluluğun tesis edilmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Bu bağlamda ceza yargılamasına konu maddi olay ve olguların disiplin hukuku esasları çerçevesinde diğer kamu makamlarınca (idari/adli) ayrıca değerlendirilmesi ve bu değerlendirme sonucunda ulaşılabilecek kanaate göre işlem/karar tesis edilmesi mümkündür (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Özcan Pektaş*, § 25; *Kürşat Eyoğul*, § 30, *Galip Şahin*, § 48).

41. Adli ve idari makamların kendi görev sınırlarını aşarak kişiyi suçlu ilan etmesi veya bu bağlamda birtakım çıkarımlarda bulunması masumiyet karinesinin ihlaline yol açabilir. Masumiyet karinesi kapsamındaki güvencelerin sağlanıp sağlanmadığının tespiti yapılırken ise kararın gerekçesinin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekir (*Galip Şahin*, § 48; *M.I.*, B. No: 2012/1268, 30/12/2014, § 50). Bu kapsamda karar vericilerin kullandıkları dil kritik önem taşır (*Mustafa Kıvrak*, B. No: 2013/3175, 20/2/2014, § 36). Kamu makamlarının işlem ya da kararlarında belirttikleri gerekçeler veya kullandıkları dil nedeniyle bireye cezai sorumluluk yüklememeleri, ceza mahkemeleri tarafından suçlu bulunmamış bireyin masumiyeti üzerine gölge düşürülmesine sebebiyet vermemeleri gerekmektedir (*Galip Şahin*, § 47).

42. İdari makamlarca veya mahkemelerce salt bir kimsenin suç isnadı altında olduğunun ifade edilmesi masumiyet karinesini zedelemaz. Bu bakımdan kişinin suç isnadı altında olduğunun belirtilmesi ile hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadığı hâlde onun mahkûm olduğunun kesin bir dille ifade edilmesi veya bu yönde kanat oluşmasına yol açacak nitelikte açıklamalarda bulunulması arasındaki ayrıma özen gösterilmelidir. İkincisi masumiyet karinesinin ihlaline yol açarken ilki kural olarak masumiyet karinesi yönünden bir sakıncaya neden olmayabilir.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

43. Somut olayda başvuru, aleyhine ceza davası açılmış ve hüküm verilmiş olmasının disiplin cezası verilmesine ilişkin işleme karşı açtığı davanın reddine gerekçe olarak gösterilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bir başka ifadeyle başvuru gerek idarenin disiplin cezası kararında gerekse Mahkeme kararında geçen somut herhangi bir ifadeden şikâyet etmemiş, bir bütün olarak ceza davasındaki suçlamalar esas alınarak disiplin cezası verilmesi ve buna karşı açtığı davanın reddedilmesinden yakınmıştır.

44. Olayda başvuru hakkındaki ceza ve disiplin hukuku süreçlerinin eş zamanlı olarak yürütüldüğü ancak disiplin işlemine karşı açılan idari davanın ceza yargılaması devam ederken ilk derece mahkemesinde sonuçlandığı anlaşılmaktadır. Başvurucunun kanun yolu aşamasında ceza davasında beraat ettiğini, bir başka ifadeyle suçluluğunun hükmen sabit olmadığını, bu sebeple Mahkeme kararın bozulması gerektiğini ifade ettiği, öte yandan sahte özel belge düzenleme ve kullanma suçundan hakkında HAGB kararı verildiğinden ve bu kararın kesinleştiğinden bahsetmediği görülmektedir (bkz. § 16).

45. Mahkeme kararının (bkz. § 15) incelenmesinden başvurucuya disiplin cezası verilmesinin salt ceza davasına dayanmadığı, ceza yargılamasında kullanılan deliller gözönünde bulundurularak ancak ceza yargılamasından ayrı olarak disiplin hukuku çerçevesinde durumunun değerlendirildiği, disiplin cezası verilmesine ilişkin işlemin Mahkemece hukuka uygun bulunarak davanın reddedildiği anlaşılmaktadır.

46. Bununla birlikte mahkeme kararının gerekçesinde kullanılan "*belgede sahtecilik suçundan suçlu bulunarak hüküm giymiş olması*" ifadesi, ceza yargılaması sonucunda başvuru hakkında verilen HAGB kararının cezai bir sorumluluk yükleyen nihai bir karar mahiyetinde olduğu algısına yol açmaktadır.

47. Ceza yargılaması sürecinde verilen kararın hem başvuru konusu ettiği idari işlemin sebep unsurlarından biri hem de mahkeme kararının gerekçelerinden biri olduğu görülmüş ve Mahkemenin, başvuru hakkındaki ceza yargılamasında verilen HAGB kararı sonucunda hüküm giydiği çıkarımında bulunduğu değerlendirilmiştir. Bu durumda Mahkemenin iptal davasına ilişkin yargılama kapsamında kalan yetki sınırını, başvuru hakkında eş zamanlı olarak yürütülen ceza yargılamasında verilen kararın sonucuna ilişkin tespitiyle masumiyet karinesini ihlal edecek şekilde aştığı görülmektedir.

48. Dolayısıyla başvuruya konu mahkeme kararında başvuru suçlu olduğuna yönelik bir ithamın olduğu görüldüğünden bireysel başvuruya konu edilen mahkeme kararında masumiyet karinesine yönelik bir müdahalenin bulunduğu sonucuna varılmıştır.

49. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekmektedir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

50. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvuru hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

51. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

52. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

53. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

54. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülünen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul

hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (*Mehmet Doğan*, §§ 58-59; *Aliğül Alkaya ve diğeri (2)*, §§ 57-59, 66-67).

55. İncelenen başvuruda masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

56. Bu durumda masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Edirne İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

57. Dosyadaki belgelerden tespit edilen, başvuru harcı olarak ödenen 239,50 TL yargılama giderinin başvurucaya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

C. Kararın bir örneğinin masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Edirne İdare Mahkemesine (28/10/2010 tarihli ve E.2008/1134, K.2010/334) **GÖNDERİLMESİNE**,

D. 239,50 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucaya **ÖDENMESİNE**,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucaunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal **FAİZ UYGULANMASINA**,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/9/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Basri BAĞCI